

liten, avklädd och sårbar, när det enda de kräver är att bli bemötta med respekt och ses som individer med specifika behov och erfarenheter. En av kvinnorna beskriver sådana upplevelser genom att uttrycka sitt möte med den offentliga vården i termer av "att ha sina organ ute på entreprenad". Men den här boken tar även upp andra aspekter av vad det innebär att leva med cancer. Berättelserna visar hur mötet med en potentiellt dödlig sjukdom gör att förhållandet till den egna kroppen blir något i grunden problematiskt. Kvinnorna beskriver ett kroppsligt svek som handlar om att de aldrig någonsin kommer att kunna lita på sin kropp igen. Cancern blir en fiende, något främmande som kommer inifrån och som hotar hela deras jag. Detta samtidigt som kroppsliga och känslomässiga upplevelser binds samman till en oupplöslig helhet, där en upptagenhet av kroppen och dess signaler dominerar hela deras erfarenhetsvärld. Den här boken berör verkligen. Den väcker många tankar som det är möjligt att relatera till, även om man inte har erfarenhet av cancer själv. Den handlar om hur människor kämpar med frågor som rättvisa, mening och meningslöshet i utsatta situationer.

Anna Ljung, Uppsala

Marianne Liliequist: *Våp, bitchor och moderligamän. Kvinnligt och manligt i såpoperans värld*. Boréa, Umeå 2000. 145 s., ill. ISBN 91-89140-14-1.

Under många år har det talats om den senmoderna tidens förändrade villkor och uppluckring av hierarkier. Trots mediernas mångfald, och därmed andra möjligheter att välja, visar det sig att påfallande många av oss ser, läser och hör ungefär samma saker som de runt omkring oss. Det är långt ifrån som på Hylands tid, men med tanke på valmöjligheterna är det förvånansvärt mycket som det stora flertalet ser samtidigt; tv-programmet Robinson liksom flera av såpoperorna är exempel på det.

Marianne Liliequist har under 90-talet skrivit flera artiklar om såpoperabruk. Hon har nu dessutom kommit ut med boken *Våp, bitchor och moderliga män. Kvinnligt och manligt i såpoperans värld*. Hennes forskning baserar sig på djupintervjuer och deltagande observation. Man kan säga att boken avspeglar en forskningsprocess. Liliequist redogör för sin första utgångspunkt, som var att värja sig mot diskussionerna om såpoperans passiviserande funktion och föreställ-

ningen om att de lär ut reaktionära könsmonster. Hon poängterar såpoperornas roll i sitt och andras liv, där seriernas karaktärer haft en stor roll i de vardagliga samtalen. Populärkulturen har både en reaktionär effekt och en frigörande potential, skriver författaren. Av det skälet var ett inifrånperspektiv viktigt, liksom ett ideologikritiskt genusperspektiv, även om just den ideologikritiska hållningen var det hon först värjde sig mot; det kunde inte vara så enkelt som att människor (läs kvinnor) som ser dessa serier är lurade och blir dumma av det de ser. Efter att under ett antal år sett tv-serier tillsammans med ett antal informanter blev Liliequist dock mer och mer skeptisk till sin egen bejakande hållning. Det var med tittandet på de nyare serierna *Beverly Hills* och *Melrose Place* och samtidig läsning av Judith Butler som, enligt formuleringen i boken, avsmaken istället började ta form liksom insikten om populärkulturens allt starkare tryck på framför allt ungdomar. Att så händer är inte ovanligt med forskning som sträcker sig över tid och just den insikten som beskrivs, att man hinner få nya förhållningssätt med tiden, ger boken en viktig dimension.

Syftet har således varit att se till framför allt kvinnors vardagliga bruk av såpoperor utifrån ett genusteoretiskt perspektiv. Här sällar sig Liliequist till en välbekant genre som poängterar populärkulturens uppbyggliga kraft och för en dialog med de klassiska texter som skrivits inom fältet, såsom holländska medieforskaren Ien Angs *Dallas*-undersökning och Janice Radways studie av romantikboksläsande kvinnor. Hon vill se tv-såporna som en tidsspegel och hur tittarna (brukarna) utifrån berättelserna om sina serier kategoriserar manligt och kvinnligt. Denna diskussion förs med flera forskare, t.ex. Lisbeth Larsson (som bl.a. skrivit om veckotidningsläsande kvinnor), Nina Björk och Susan Faludi för att nämna några.

Liliequist delar upp serierna i en traditionell grupp, som omfattar t.ex. *Dallas*, och en postmodern, som är mer ironisk och reflekterande, som symboliseras av *Melrose Place*. Författaren ser en fara i det ironiska förhållningssättet eftersom hållningen tenderar att oskadliggöra kritiken av såporna, den som hon själv mer och mer börjat närma sig. Hon började projektet med en empatisk hållning och följde på ett sympatiskt sätt sina informanter i tittandet på såpoperor men framförallt i berättandet och refererandet av dem. Därför får informanternas serieval bli de som tas upp i boken. Liliequist använder sig av Christine Geraghtys definition av såpoperor, vilket innebär att ordet såpopera får

stå för såväl tv-serier som *Dr Quinn, Doktorn kan komma* och *Ally McBeal*, som visas en gång i veckan, som *Glamour*, som visas fem dagar i veckan två gånger om dagen. Det gemensamma i de olika serierna är att huvudproblemen förblir olösta, och lusten att se nästa avsnitt kvarstår, även om avsnitten förefaller avslutade.

Många feministiska tv-forskare menar att det är det ständiga pågående relationsarbetet som lockar den kvinnliga publiken i dessa serier. Geraghty, som Liliequist bl.a. använder sig av i sin tolkning av såpopperornas roll i framför allt kvinnors liv, menar att såpopperorna appellerar främst till kvinnor genom just betoningen på relationer. På så sätt, menar en del tv-forskare, kan tv-serierna avnjutas utan att man själv behöver ta det ansvar man tvingas till i sin egen vardag.

Forskningsfältet är stort och Liliequist förhåller sig till flera av de namnkunniga forskarna, kanske på bekostnad av informanternas egna utsagor. Det är kanske den förändrade forskningsprocessen som gör att brukarna kommit att synas relativt lite i själva boken, till förmån för analys av innehållet i serier och synen på kvinnligt och manligt i dem, men också i skymundan för dialogen med annan forskning.

Det empiriska kapitlet utgår från det kontextbundna såpopperabruket, dvs. att tittandet främst handlar om identifikation, att man väljer serie beroende på vem man är och i vilket sammanhang man befinner sig. Liliequist menar också att pratet eller berättelserna om serierna har samma funktion som t.ex. kändisskvalver; som en orientering i tillvaron och som ett sätt att berätta något om sig själv. Ett sätt att vidga världen. Jag värjer mig en aning mot inställningen att det finns en enkel koppling mellan identifikation och medier. Att de får en roll i identitetsbygget är en sak, men identifikation är sällan så enkel att man väljer det som ser ut som ens egen vardag, vilket Liliequist också visar med vissa av sina exempel. Detta skulle kunna föranleda en längre diskussion.

Författaren gör tidigt klart att det framför allt är kvinnornas bruk hon är intresserad av. När hon talar om den ironiska och reflekterande läsningen av serier som t.ex. *Twin Peaks*, men även mer uppenbara såpopperor, nämner hon att män i allt större utsträckning tenderar att se såpopperor, något som kunde bilda underlag för en ännu mer empirisk studie. Störtfloden av dokusåpor är ett annat område som väntar på uttolkning. Med sin bok inringar Liliequist fältet och visar vägar för nya studier baserade på det ständiga flödet av ny empiri.

Carina Sjöholm, Lund

Landen kring sjöarna. En historia om Kronobergs län i mångtusenårigt perspektiv. *Kronobergsboken 1999–2000*. Lennart Johansson (red.). Växjö 1999. 542 s., ill. ISBN 91-86870-10-6.

Lagom till millennieskiftet har man i Kronobergs län gett ut ett digert och rikt illustrerat praktverk om länet med den uttryckliga ambitionen att det skulle vara populärvetenskapligt till sin karaktär. Som huvudmän för boken står länets hembygdsförening och humanistiska forskningsråd. Initialt har man enats om, att boken skulle bestå av två delar: en översikt över länets historia från arkeologisk tid fram till 2000 och en andra del med fördjupningar kring länets moderna historia.

Verket behandlar två sydliga områden i Småland, Sunnerbo och Varend, med en gemensam historisk problematik: deras flerhundraåriga karaktär av gränstrakter till en ofta fientligt sinnad makt, Danmark.

Det arkeologiska avsnittet har författats av Martin Hansson och ger en väldokumenterad introduktion kring landsdelens tidiga bosättningar och folkomflyttningar. Omkring 1000-talet övertar så Lars-Olof Larsson den historiska stafettspinnen och behåller den under de drygt 200 följande sidorna. Larsson utgör därmed verkets huvudförfattare och förevisar en imponerande kunskap om Kronobergs läns historia. Hans lärdom kan dock bitvis verka till förfång för antologins populärvetenskapliga ambitioner och göra hans framställning väl tung och faktaspäckad. Till hjälp för den endast geografiskt punktintresserade läsaren finns dock ett utmärkt socken- och ortregister, som kan utnyttjas som genväg vid sidan av den omfattande kringvandringen i hela Kronobergs medeltida, nyare och moderna historia. Larsson ger bland annat intressanta perspektiv på de historiska och kulturella följderna av landsdelens utsatta läge som gränsområde. Han framhåller, att människor i sådana bygder kunde utbilda ett slags "frontiermentalitet" med ett ofta högst självständigt agerande gentemot respektive centralmakt. Det kunde t.ex. yttra sig i att folken på båda sidor gränsen tog egna fredskonakter, som ej var sanktionerade från högre ort.

Den andra delen av boken innehåller mer kortfattade fördjupningsstudier. Peter Aronsson skriver om den offentliga administrationens utveckling i uppsatsen "Från sockengemenskap över medborgarkommun till välfärdsproducent". Josef Rydén analyserar länets sena industrialisering. Göran Åberg redogör för Kronobergs "Kyrko- och samfundsliv från omkring 1800" med